

Universitätsbibliothek Wuppertal

Renati Des-Cartes Principia Philosophiae

Descartes, René

Amstelodami, 1664

Responsio auctoris ad primas objectiones

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-1384](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-1384)

tis, facile Dominum de Cartes amicitia obruemus, ne in posterum male me sit habiturus si paululum ei contradixerim. Si ab illo estis, manus do, victus sum, idque libentius, ne iterum vincar. Valete.

Responso Auctoris ad Primas Objectiones.

VIRI CLARISSIMI,

Fortem sanè adversarium mihi concitastis, cujusque ingenium, & doctrina multum mihi negotii faceffere potuissent, nisi pius, & perhumanus Theologus Dei causæ, ejusque etiam qualicumque patrono favere maluisset, quàm illam serio impugnare. Sed quanvis ista in eo prævaricatio perhonestas sit, non tamen æquè in me collusio esset laudanda: Ideoque hic malo ejus in me juvando artificium exponere, quam velut adversario respondere.

Imprimis præcipuam meam rationem ad existentiam Dei probandam paucis complexus est, ut tantò melius lectorum memoriæ inhareret, iisque breviter concessis quæ satis clarè demonstrata esse judicavit, atque ita autoritate sua firmatis, in illud unum inquisivit à quo difficultas præcipua dependet, nempe quidnam hic per nomen *idea* intelligendum sit, & quam causam ista idea requirat. Scripsi autem, *ideam esse ipsam rem cogitatam, quatenus est objective in intellectu*, quæ verba plane aliter quàm à me dicuntur, fingit à se intelligi, ut occasionem det illa clarius explicandi. *Esse, inquit, objective in intellectu, est ipsum actum intellectus per modum objecti terminare, quod tantum extrinseca denominatio est, & nihil rei, &c.* Vbi advertendum, illum respicere ad rem ipsam tanquam extra intellectum positam, ratione cujus est sane extrinseca denominatio quod sit objective in intellectu; me autem loqui de idea quæ nunquam est extra intellectum, & ratione, cujus *esse objective* non aliud significat, quàm esse in intellectu eo modo quo objecta in illo esse solent. Ita, exempli gratia, si quis quærat quid Soli accidat ex eo quod sit objective in meo intellectu, optime responderetur nihil ei accidere nisi extrinsecam de nominationem, quod nempe opera-

tionem intellectus per modum objecti terminet: si autem de idea Solis quærat quid sit, & respondeatur, illam esse rem cogitatam, quatenus est objective in intellectu, nemo intelliget illam esse ipsum solem, quatenus in eo extrinseca ista denominatio est: neque ibi, *objectivè esse in intellectu*, significabit ejus operationem per modum objecti terminare, sed in intellectu eo modo esse quo solent ejus objecta, adeò ut idea solis sit sol ipse in intellectu existens, non quidem formaliter, ut in cælo sed objective, hoc est eo modo quo objecta in intellectu esse solent, qui sanè essendi modus longe imperfectior est quàm ille quo res extra intellectum existunt, sed non idcirco plane nihil est, ut jam ante scripsi. Cumque doctissimus Theologus dicit esse æquivocationem in illis verbis, videtur me ejus quam mox notavi monere voluisse, ne forte illam ignorarem. Ait enim primò rem ita existentem in intellectu per ideam non esse ens actum, hoc est non esse quid extra intellectum positum, quod verum est; deinde ait etiam eandem non esse fictum quid, sive ens rationis, sed reale aliquid, quod distincte concipitur; quibus verbis omne id quod assumpti admittit: sed addit tamen, quia solum concipitur, & non actu est, (hoc est, quia tantum idea est, & non res extra intellectum posita) concipi quidem, at causari minime posse, hoc est causa non indigere ut extra intellectum existat, quod fateor: sed sane indiget causa ut concipiatur, & de hac sola quæstio est. Ita si quis habeat in intellectu ideam alicujus machinæ summo artificio excogitatæ, meritò profectò quæri potest quænam ejus ideæ sit causa; neque satisfaciet si quis dicat illam extra intellectum nihil esse, nec proinde posse causari, sed tantum concipi, nihil enim aliud hîc quæritur, quàm quæ sit causa quare concipiatur; neque etiam satisfaciet qui dicet intellectum ipsam esse ejus causam, nempe ut suæ operationis, de hac enim re non dubitatur, sed tantum de causa artificii objectivi quod in ea est. Nam quod hæc idea machinæ tale artificio objectivum contineat potius quàm aliud, hoc profectò habere debet ab aliqua causa; estque idem respectu hujus artificii objectivum, quod respectu ideæ Dei realitas objectiva. Et quidem hujus artificii causa varia potest assignari, vel enim est realis

alis aliqua talis machina prius visa, ad cuius similitudinem idea ista formata est, vel magna Mechanicæ scientia quæ est in illo intellectu, vel forte magna ingenii subtilitas, cuius ope etiam sine prævia scientia potuit illam invenire. Notandumque omne artificium quod in idea illa est tantum objectivè necessariò esse debere in ejus causa, qualiscunque tandem illa sit, vel formaliter, vel eminenter; Et idem etiam de realitate objectiva quæ est in idea Dei esse putandum. In quonam verò hæc ita erit nisi in Deo realiter existente? Sed vidit optimè hæc omnia vir perspicax, ideoque fatetur peti posse, cur hæc idea hanc realitatem objectivam potius contineat quàm illam, eique quæstioni respondit primò *de ideis omnibus idem esse quod scripsi de Idea trianguli, nempe etsi forte triangulum nullibi gentium existat, esse tamen ejus determinatam quandam naturam, sive essentiam, sive formam immutabilem, & æternam.* Atque illam ait causam non postulare. Quod tamen non satisfacere satis vidit, etsi enim natura trianguli sit immutabilis & æterna, non tamen ideo minus quærere licet cur ejus idea sit in nobis? ideoque subjunxit, *si tamen mordicus rationem exigerem, esse imperfectionem intellectus nostri, &c.* quâ responsione non aliud videtur significare voluisse, quàm nihil verisimile hæc de re posse responderi ab iis qui à me voluerint dissentire. Neque enim profectò magis probabile est causam cur idea Dei sit in nobis esse imperfectionem intellectus nostri, quàm imperitiam artis mechanicæ esse causam cur machinam aliquam valdè artificiosam potius quàm aliam imperfectiorem imaginemur; nam planè ex adverso, si quis habeat ideam machinæ in qua omne excogitabile artificium contineatur, inde optimè infertur, ideam istam ab aliqua causa profluxisse, in qua omne excogitabile artificium re ipsa existeret, etiam si in ea sit tantum objectivè; eademque ratione cum habeamus in nobis ideam Dei, in qua omnis perfectio cogitabilis continetur, evidentissimè inde concludi potest istam ideam ab aliqua causa pendere, in qua omnis illa perfectio etiam sit, nempe in Deo revera existente. Neque sanè in uno major difficultas quàm in altero appareret, si quemadmodum omnes non sunt periti mechanici, nec idcirco ideas machinarum valdè arti-

artificiosarum habere possunt; ita etiam non haberent omnes eandem facultatem ideam Dei concipiendi; sed quia illa omnium mentibus eodem modo est indita, nec advertimus unquam nobis aliunde quàm à nobismet ipsis advenire, ad naturam nostræ intellectus pertinere supponimus. Et quidem non malè, sed aliud quid omittimus quod præcipuè est considerandum, & à quo tota vis, & lux hujus argumenti dependet, nempe quod hæc facultas ideam Dei in se habendi non posset esse in nostro intellectu, si hic intellectus tantum esset ens finitum, ut revera est, nullamque haberet sui causam quæ esset Deus. Ideoque ulterius inquisivi, an ego possem existere, si Deus non existeret, non tam ut diversam à præcedente rationem afferrem, quàm ut eandem ipsam absolutius explicarem.

Hic verò vir nimis officiosus in locum invidiosum me adducit, confert enim meum argumentum cum alio quodam ex S. Thoma, & Aristotele desumptum, ut ita veluti rationem exigat, cur cum eandem quam illi viam essem ingressus, non tamen in omnibus eandem sim secutus: Sed permittat quæso de aliis me tacere, atque eorum tantum quæ ipse scripsi reddere rationem. Primò itaque non desumpsi meum argumentum ex eo quod viderem in sensibilibus esse ordinem, sive successionem quandam causarum efficientium; tum quia Deum existere multò evidentius esse putavi quàm ullas res sensibiles; tum etiam quia per istam causarum successionem non videbar aliò posse devenire, quàm ad imperfectionem mei intellectus agnoscendam, quod nempe non possim comprehendere quomodo infinitæ tales causæ sibi mutuò ab æterno ita successerint, ut nulla fuerit prima. Nam certè ex eo quod istud non possim comprehendere, non sequitur aliquam primam esse debere, ut neque ex eo quod non possim etiam comprehendere infinitas divisiones in quantitate finita, sequitur aliquam dari ultimam, ita ut ulterius dividi non possit, sed tantum sequitur intellectum meum, qui est finitus, non capere infinitum. Itaque malui uti pro fundamento meæ rationis existentia mei ipsius, quæ à nulla causarum serie dependet, mihi que tam nota est ut nihil notius esse possit: & de me non tam quæsi à qua causa Orbem esse productus, quàm à qua tempore præsentis conserver,

ut ita me ab omni causarum successione liberarem. Deinde non quæsiui quæ sit causa mei, quatenus consto mente & corpore, sed præcisè tantum quatenus sum res cogitans; quod puto non parum ad rem pertinere, nam sic potui longè melius à præjudiciis me liberare, ad naturæ lumen attendere, interrogare meipsum, ac pro certo affirmare nihil in me, cujus nullo modo sim conscius, esse posse; quod planè aliud est quàm si ex eo quod videam me à patre genitum esse, patrem etiam ab avo esse considerarem; & quia in parentum parentes inquirendo non possem progredi in infinitum, ideo ad finem quærendi faciendum statuerem aliquam esse causam primam. Præterea non tantum quæsiui quæ sit causa mei, quatenus sum res cogitans, sed maximè etiam & præcipuè quatenus inter cæteras cogitationes ideam entis summè perfecti in me esse animadverto, ex hoc enim uno tota vis demonstrationis meæ dependet; Primò, quia in illa idea continetur, quid sit Deus, saltem quantum à me potest intelligi; & juxta leges veræ Logicæ, de nullâ unquam re quæri debet *an sit*, nisi prius *quid sit* intelligatur; Secundò quia illa ipsa est quæ mihi dat occasionem examinandi an sim à me, vel ab alio, & defectus meos agnoscendi; ac postremò, illa est quæ docet non modo aliquam esse mei causam, sed præterea etiam in causa illa contineri omnes perfectiones, ac proinde illam Deum esse. Denique non dixi impossibile esse ut aliquid sit causa efficiens sui ipsius; etsi enim apertè id verum sit, quando restringitur efficientis significatio ad illas causas, quæ sunt effectibus tempore priores, vel quæ ab ipsis sunt diversæ, non tamen videtur in hâc quæstione ita esse restringenda; tum quia nugatoria quæstio esset; quis enim nescit idem nec seipso prius, nec à seipso diversum esse posse? tum etiam quia lumen naturale non dicit ad rationem efficientis requiri, ut tempore prior sit suo effectui; nam contra, non propriè habet rationem causæ, nisi quamdiu producit effectum, nec proinde illo est prior: dicit autem profecto lumen naturæ nullam rem existere, de quâ non liceat petere cur existat, si-ve in ejus causam efficientem inquirere; aut si non habet, cur illa non indigeat, postulare; aded ut si putarem nullam rem idem quodammodo esse posse erga seipsam quod est causa efficiens erga effectum, tantum abest ut inde concluderem aliquam esse causam

primam; quinè contra ejus ipsius quæ vocaretur prima, causam rursus inquirerem, & ita nunquam ad ullam omnium primam devenirem. Sed planè admitto aliquid esse posse, in quo sit tanta, & tam inexhausta potentia, ut nullius unquam ope egerit ut existeret neque etiam nunc egeat ut conservetur; atque adeò sit quodammodo sui causa, Deumque talem esse intelligo. Nam quemadmodum etiamsi fuisset ab æterno, ac proinde nihil me prius extitisset, nihilominus quia confidero temporis partes à se mutuo sejungi posse, atque ita ex eo quod jam sim non sequi me mox futurum, nisi aliqua causa me quasi rursus efficiat singulis momentis, non dubitarem illam causam quæ me conservat, *efficientem* appellare: Ita etiamsi Deus nunquam non fuerit, quia tamen ille ipse est qui se reverà conservat, videtur non nimis improprie dici posse *sui causa*. Ubi tamen est notandum, non intelligi conservationem quæ fiat per positivum ullum causæ efficientis influxum, sed tantum quod Dei essentia sit talis ut non possit non semper existere.

Ex quibus facile respondebo ad distinctionem verbi, à *se*, quam doctissimus Theologus monuit esse explicandam; Etsi enim ii qui non nisi ad propriam, & strictam efficientis significationem attendentes cogitant impossibile esse, ut aliquid sit causa efficiens sui ipsius, nullumque hîc aliud causæ genus efficienti analogum locum habere animadvertunt, non soleant aliud intelligere cum dicunt aliquid à *se* esse, quàm quod nullam habeat causam; si tamen iidem ipsi ad rem potius quàm ad verba velint attendere, facile advertent negativam verbi à *se* acceptionem à sola intellectus humani imperfectione procedere, nullumque in rebus habere fundamentum: quandam verò aliquam esse positivam, quæ à rerum veritate petita est, & de qua sola meum argumentum processit. Nam si, exempli gratia, quis putet corpus aliquod à *se* esse; fortè non aliud intelligit quàm nullam causam habere: neque hoc ob positivam ullam rationem affirmat, sed negativè tantum, quia nullam ejus causam agnoscit: Atqui hoc imperfectio quædam in eo est, ut facile experietur postea, si consideret partes temporis unas ab aliis non pendere, nec proinde ex eo quod illud corpus supponatur

ad

ad hoc usque tempus à se fuisse, id est, sine causa, hoc sufficere ut etiam in posterum sit futurum, nisi aliqua potentia in eo sit ipsum continuo veluti reproducens, tunc enim videns talem potentiam in idea corporis nullam reperiri, statim inde colliges istud à se non esse; sumetque hoc verbum à se positivè. Simili modo cum dicimus Deum à se esse, possumus quidem etiam intelligere istud negativè, ita scilicet ut tantum sensus sit nullam esse ejus causam, sed si prius de causa cur sit, sive cur esse perseveret inquisivimus, attendentesque ad immensam, & incomprehensibilem potentiam quæ in ejus idea continetur, tam exuperantem illam agnovimus ut plane sit causa cur ille esse perseveret, nec alia præter ipsam esse possit, dicimus Deum à se esse, non amplius negativè, sed quam maxime positivè. Quamvis enim dicere non opus sit illum esse causam efficientem sui ipsius, ne forte de verbis disputetur, quia tamen hoc quod à se sit, sive quod ullam à se diversam habeat causam, non à nihilo, sed à reali ejus potentia immensitate esse percipimus, nobis omnino licet cogitare illum quodammodo idem præstare respectu sui ipsius, quod causa efficiens respectu sui effectus, ac proinde esse à seipso positivè; licetque etiam unicuique seipsum interrogare an eodem sensu sit à se; cumque nullam in se invenit potentiam quæ sufficiat ad ipsum vel permomentum temporis conservandum, merito concludit se esse ab alio; & quidem ab alio qui sit à se, quia cum de tempore presenti, non de præterito, vel futuro quæstio sit, non potest hinc procedi in infinitum; quinimo etiam hinc addam, quod tamen ante scripsi, nequidem ad secundam ullam causam deveniri, sed omnino illam in quâ tantum potentia est ut rem extra se positam conservet, tanto magis seipsam sua propria potentia conservare, atque adeo à se esse.

Cum autem dicitur omnem limitationem esse à causa, rem quidem veram puto intelligi, sed verbis minus propriis exprimi, difficultatemque non solvi, nam propriè loquendo limitatio est tantum negatio ulterioris perfectionis, quæ negatio non est à causa, sed ipsa res limitata. Etsi autem verum sit rem omnem limitatam esse à causa, per se tamen non patet, sed

aliunde est probandum ; ut enim optimè respondet subtilis Theologus, putari potest rem unamquamque hoc vel illo modo esse limitatam, quia hoc attinet ad ejus naturam, ut est de naturâ trianguli quod non pluribus lineis constet quàm tribus. Per se autem notum mihi videtur omne id quod est, vel esse à causâ, vel à se tanquam à causâ; nam cum non modo existentiam, sed etiam existentiae negationem intelligamus, nihil possumus fingere ita esse à se, ut nulla danda sit ratio cur potius existat quàm non existat, hoc est ut illud à se non debeamus interpretari tanquam à causâ, propter exuperantiam potestatis, quam in uno Deo esse posse facillimè demonstratur.

Quod deinde mihi concedit, etiam si sane dubitationem non admittat, tam parum tamen vulgo consideratur, & tanti est momenti ad omnem philosophiam è tenebris eruendam, ut dum illud autoritate suâ confirmat, me in instituto meo multum juvet.

Prudenter verò hic quærit an clarè, & distinctè cognoscam infinitum, etsi enim objectionem istam prævenire conatus sim, tam sponte tamen unicuique obvia est, ut operæ pretium sit ad illam fusius respondere. Itaque imprimis hic dicam infinitum quâ infinitum est, nullo quidem modo comprehendì, sed nihilominus tamen intelligi, quatenus scilicet clarè, & distinctè intelligere aliquam rem talem esse, ut nulli plane in ea limites possint reperiri, est clarè intelligere illam esse infinitam. Et quidem hic distinguo inter *indefinitum*, & *infinitum*, illudque tantum propriè infinitum appello, in quo nullâ ex parte limites inveniuntur; quo sensu solus Deus est infinitus; illa autem in quibus sub aliquâ tantum ratione finem non agnosco, ut extensio spatii imaginarii, multitudo numerorum, divisibilitas partium, quantitatis, & similia, *indefinita* quidem appello, non autem *infinita*, quia non omni ex parte sine carent. Præterea distinguo inter rationem formalem infiniti, sive infinitatem, & rem quæ est infinita; nam quantum ad infinitatem, etiam si illam intelligamus esse quàm maximè positivam, non tamen nisi negativo quodam modo intelligimus, ex hoc scilicet quod in re nullam limitationem advertamus; ipsam verò rem

rem quæ est infinita positivè quidem intelligimus, sed non adæquate, hoc est non totum id quod in ea intelligibile est comprehendimus, sed quemadmodum in mare oculos convertentes, etsi non totum visu attingamus, nec immensam ejus vastitatem metiamur, dicimur tamen illud videre: & quidem si eminus respiciamus, ut quasi totum simul oculis complectamur, non videmus nisi confusè, ut etiam confusè imaginamur chiliogonum, cum omnia simul ejus latere complectimur; sed si cominus in aliquam maris partem obtutum defigamus, talis visio esse potest valdè clara & distincta; ut etiam imaginatio chiliogoni, si tantùm ad unum aut alterum ejus latus se extendat. Simili ratione Deum ab humanâ mente capi non posse cum omnibus Theologis concedo; & nequidem etiam distinctè posse cognosci ab iis qui totum simul conantur animo complecti, & tanquam è longinquo respiciunt; quo sensu dixit S. Thomas loco citato Dei cognitionem sub quâdam tantùm confusione nobis inesse: Qui autem ad singulas ejus perfectiones attendere, illasque non tam capere, quàm ab ipsis capi, & intellectus sui vires omnes in iis contemplandis occupare conantur, illi profectò multo ampliorem facilioremque materiam claræ, & distinctæ cognitiones in eo inveniunt, quàm in ullis rebus creatis. Neque hoc ibi negavit S. Thomas, ut manifestum est ex eo quod articulo sequenti Deum existere demonstrabile esse affirmet. Ego autem ubicunque dixi Deum clarè & distinctè posse cognosci, non nisi de hâc finitâ, & ad modulum ingenii nostri accommodatâ cognitione intellexi. Neque etiam ad veritatem eorum quæ asserui, aliter intelligere opus fuit, ut facile apparebit si advertatur duobus tantùm in locis me hoc dixisse: nempe ubi quæstio erat utrum in idea, quam formamus de Deo, aliquid reale, vel sola rei negato contineatur, ut forte in idea frigoris nihil aliud est quàm negatio caloris; quâ de re nullum dubium esse potest; & ubi asserui existentiam ad rationem Entis summè perfecti non minus pertinere, quam tria latera ad rationem trianguli, quod etiam potest absque adæquatâ Dei cognitione intelligi.

Confert hic rursus unum ex meis argumentis cum alio ex

S. Thomâ, ut me veluti cogat ostendere quæ major vis in uno quam in altero reperiatur: atque hoc videor sine magnâ invidiâ facere posse, quia nec S. Thomas argumento illo usus est tanquam suo, nec idem concludit quod meum, nec denique ulla hîc in re ab Angelico doctore dissentio. Quæritur enim ab ipso, an Deum esse sit per se notum secundum nos, hoc est, an unicuique sit obvium; quod negat, & meritò: Argumentum autem quod sibi objicit ita potest proponi. Intellecto quid significet hoc nomen *Deus*, intelligitur id quo majus significari non potest; sed est majus esse in re, & intellectu, quàm esse in intellectu tantum: ergo intellecto quid significet hoc nomen *Deus*, intelligitur Deum esse in re, & in intellectu. Vbi est manifestum vitium in formâ, concludi enim tantum debuisset, ergo intellecto quid significet hoc nomen *Deus*, intelligitur significari Deum esse in re, & in intellectu, atqui quod verbo significatur, non ideo apparet esse verum. Meum autem argumentum fuit tale. Quod clarè & distinctè intelligimus pertinere ad alicujus rei veram & immutabilem naturam, sive essentiam, sive formam, id potest de eâ re cum veritate affirmari; sed postquam satis accuratè investigavimus quid sit *Deus*, clarè & distinctè intelligimus ad ejus veram & immutabilem naturam pertinere ut existat; Ergo tunc cum veritate possumus de Deo affirmare quod existat. Vbi saltem conclusio rectè procedit. Sed neque etiam major potest negari, quia jam ante concessum est illud omne quod clarè, & distinctè intelligimus, esse verum: sola minor restat, in qua fateor esse difficultatem non parvam: Primò quia sumus tam assueti in reliquis omnibus existentiam ab essentiâ distinguere, ut non satis advertamus quo pacto ad essentiam Dei, potius quàm aliarum rerum pertineat; ac deinde quia non distinguentes ea quæ ad veram, & immutabilem alicujus rei essentiam pertinent, ab iis quæ non nisi per signum intellectus illi tribuuntur, etiam si satis advertamus existentiam ad Dei essentiam pertinere, non tamen inde concludimus Deum existere, quia nescimus an ejus essentia sit immutabilis, & vera, an tantum à nobis effecta. Sed ut prima hujus difficultatis pars tollatur, est distinguendum inter
 existen-

existentiam possibilem, & necessariam, notandumque in eorum quidem omnium quæ clarè & distinctè intelliguntur conceptu, sive idea, existentiam possibilem contineri, sed nullibi necessariam nisi in sola idea Dei. Qui enim ad hanc diversitatem quæ est inter ideam Dei, & reliquas omnes diligenter attendent, non dubito quin sint percepturi, etiamsi ceteras quidem res nunquam intelligamus nisi tamquam existentes, non tamen inde sequi illas existere, sed tantummodò posse existere; quia non intelligimus necesse esse ut actualis existentia cum aliis ipsarum proprietatibus conjuncta sit; Ex hoc autem quod intelligamus existentiam actualem necessariò, & semper cum reliquis Dei attributis esse conjunctam, sequi omnino Deum existere. Deinde ut altera pars difficultatis tollatur, advertendum est illas ideas quæ non continent veras & immutabiles naturas, sed tantum ficitias, & ab intellectu compositas, ab eodem intellectu non per abstractionem tantum, sed per claram & distinctam operationem dividi posse, adeò ut illa quæ intellectus sic dividere non potest, procul dubio ab ipso non fuerint composita. Ut exempli causa, cum cogito equum alatum, vel leonem actu existentem, vel triangulum quadrato inscriptum, facile intelligo me etiam ex adverso posse cogitare equum non alatum, leonem non existentem, triangulum sine quadrato, & talia; nec proinde illa veras & immutabiles naturas habere. Si vero cogito triangulum, vel quadratum, (de leone aut equo hîc non loquor, quia eorum naturæ nobis non sunt planè perspicuæ) tunc certe quæcunque in idea trianguli contineri deprehendam, ut quod ejus tres anguli sint æquales duobus rectis, &c. de triangulo cum veritate affirmabo, & de quadrato quæcunque in idea quadrati reperiam; etsi enim possim intelligere triangulum abstrahendo ab eo quod ejus tres anguli sint æquales duobus rectis, non possum tamen de eo id negare per claram & distinctam operationem, hoc est, rectè intelligendo hoc quod dico. Præterea, si considerem triangulum quadrato inscriptum, non ut ea quæ pertinent ad solum triangulum quadrato tribuam, vel triangulo ea quæ pertinent ad quadratum, sed ut ea tantum examinem quæ ex utriusq; conjunctione exurgunt,

non minus vera & immutabilis erit ejus natura, quàm folius quadrati, vel trianguli; atque ideo affirmare licebit quadratum non esse minus duplo trianguli illi inscripti, & similia, quæ ad compositionem hujus figuræ naturam pertinent. Si verò considerem in idea corporis summè perfecti contineri existentiam, quia nempe major perfectio est esse in re, & in intellectu, quàm tantum esse in intellectu, non inde possum concludere corpus illud summè perfectum existere, sed tantummodo posse existere; satis enim animadverto ideam istam ab ipsomet meo intellectu omnes corporeas perfectiones simul jungente fuisse constatam; existentiamque ex aliis corporis perfectionibus non exurgere, quia de illis æquè potest negari, atque affirmari: Quinimo ex eo quod ideam corporis examinando nullam in eo vim esse percipio per quam seipsum producat, sive conservet, rectè concludo existentiam necessariam, de quâ solâ hic est quæstio, non magis ad naturam corporis, quantumvis summè perfecti, pertinere, quàm ad naturam montis pertinet ut vallem non habeat; vel ad naturam trianguli ut angulos habeat majores duobus rectis. Nunc autem si quæramus non de corpore, sed de re, qualiscunque tandem illa sit, quæ habeat omnes eas perfectiones quæ simul esse possunt, an existentia inter illas sit numeranda. Prima quidem fronte dubitabimus; quia cum mens nostra quæ finita est non soleat illas nisi separatas considerare, non statim fortasse advertet quam necessariò inter se conjunctæ sint. Atque si attentè examinemus an enti summe potenti competat existentia, & qualis, poterimus clarè & distinctè percipere primò illi saltem competere possibilem existentiam, quemadmodum reliquis omnibus aliis rebus, quarum distincta idea in nobis est, etiam iis quæ per figmentum intellectus componuntur. Deinde quia cogitare non possumus ejus existentiam esse possibilem, quin simul etiam ad immensam ejus potentiam attendentes agnoscamus illud propriâ suâ vi posse existere, hinc concludemus ipsum revera existere atque ab æterno extitisse; est enim lumine naturali notissimum id quod propriâ suâ vi potest existere, semper existere: Atque ita intelligemus existentiam necessariam in idea entis summe potentis contineri, non per figmentum intellectus, sed quia pertinet ad veram & immutabilem naturam talis entis, ut existat:

nec

nec non etiam facile percipiemus illud ens summè potens non posse non habere in se omnes alias perfectiones quæ in idea Dei continentur, aded ut illæ absque ullo figmento intellectus, & ex naturâ suâ simul junctæ sint, atque in Deo existant. Quæ sanè omnia manifesta sunt diligenter attendenti; nec differunt ab iis quæ jam ante scripseram, nisi tantum in modo explicationis, quem de industriâ mutavi, ut ingeniorum diversitati servirem. Neque hîc diffitebor hoc argumentum tale esse, ut qui non omnium quæ ad ejus probationem faciunt recordabuntur, facile illud pro sophismate sint habituri, & ideò me initio non nihil dubitasse an illo uti deberem, ne fortè iis qui ipsum noncaperent occasionem darem de reliquis etiam diffidendi. Sed quia duæ tantum sunt viæ per quas possit probari Deum esse, una nempe per effectus, & altera per ipsam ejus essentiam, sive naturam, prioremque in Meditatione tertia pro viribus explanavi, non credidi alteram esse postea prætermittendam.

Quantum attinet ad distinctionem formalem quam doctissimus Theologus affert ex Scoto, breviter dico illam non differre à modali, nec se extendere nisi ad entia incompleta, quæ à completis accuratè distinxit; & sufficere quidem ut unum ab alio distincte, & seorsim concipiatur per abstractionem intellectus rem inadæquatè concipientis; non autem ita distinctè, & seorsim, ut unumquodque tanquam ens per se, & ab omni alio diversum intelligamus, sed ad hoc omnino requiri distinctionem realem. Ita, exempli causa, inter motum, & figuram ejusdem corporis, distinctio est formalis, possumque optime motum intelligere absque figurâ, & figuram absque motu, & utrumque abstrahendo à corpore: sed non possum tamen completè intelligere motum absque re in quâ sit motus, nec figuram etiam absque re in quâ sit figura; nec denique fingere motum esse in re, in quâ figura esse non possit, vel figuram in re motus incapaci; Nec eodem modo justitiam absque justo, vel misericordiam absque misericorde intelligo; nec fingere licet illum eundem qui est justus, non posse esse misericordem.

Atqui completè intelligo quid sit corpus, putando tantum illud esse extensum, figuratum, mobile, &c. deque illo negando ea omnia quæ ad mentis naturam pertinent; & vice

versa intelligo mentem esse rem completam; quæ dubitat, quæ intelligit, quæ vult &c. quamvis negem in ea quicquam esse ex iis quæ in corporis idea continentur. Quod omnino fieri non posset, nisi inter mentem & corpus esset distinctio realis.

Hæc sunt viri clarissimi quæ ad amici vestri perofficiosas ingeniosissimasque animadversiones habui respondenda, quibus si nondum ipsi satisfeci, rogo ut eorum quæ vel desiderantur vel errata sunt admoneat: quod si ab ipso per vos impetrem in magni beneficii partem bonam.

O B I E C T I O N E S

S E C U N D Æ .

QUædam autem rerum omnium V. C. adversus novos gigantes asserendum, illiusque demonstrandam existentiam adeò sceleriter aggressus fueris ut deinceps prohi sperare queant nullum esse futurum qui post tuarum meditationum attentam lectionem non fateatur esse numen æternum, à quo singula pendeant, te monitum atque rogatum volumus ut quibusdam locis inferius notatis tantâ luce affulgeas nil ut supersit in opere tuo quod non clarè, si fieri potest, demonstretur. Cum autem à pluribus annis tuum animum ita continuis meditationibus exercueris, ut quæ reliquis dubia perobscuraque videntur certissima tibi sint, eaque forte claro mentis intuitu, veluti prima, præcipuaque naturæ lumina percipias, ea solum hîc advertemus quibus operæ pretium est te clarius, latiusque explicandis atque demonstrandis incumbere: quibus peractis vix est qui possit negare tuas rationes, quas ad majorem Dei Gloriam, & omnium mortalium ingentem fructum inchoasti, vim habere demonstrationum.

IM P R I M I S, memineris te non actu quidem, & revera, sed tantum animi fictione corporum omnium phantasmata pro viribus rejecisse, ut te solam rem cogitantem esse concluderes, ne postea forte concludi posse credas te revera nil esse præ-

rer